

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Postbus 20015
2500 EA Den Haag
070 342 43 44
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

datum 1 oktober 2025
betreft Wijziging statuten Stichting Inlichtingenbureau; overleg o.g.v. artikel 4.7 van de Comptabiliteitswet 2016

Geachte mevrouw Paul,

Bij brief met kenmerk 2025-0000157288, gedateerd 25 juli 2025 en door ons ontvangen op 18 augustus 2025, heeft uw ambtsvoorganger verzocht om overleg als bedoeld in artikel 4.7 Comptabiliteitswet 2016 (CW 2016) over het voornemen tot wijziging van de statuten van de Stichting Inlichtingenbureau (IB) (per 1 juli 2025 stichting Bureau InformatieDiensten Nederland genoemd).

Wij waarderen het dat u ons in de gelegenheid stelt om op de voorgenomen statutenwijziging te reageren. Van het oprichten van een nieuwe stichting is in dit geval geen sprake. De voorhangprocedure die bij oprichting van toepassing is, en het voorafgaande overleg met de Algemene Rekenkamer, zijn om die reden dan ook niet wettelijk verplicht. U handelt hiermee wel in lijn met het kabinetsbeleid, zoals vastgelegd in het Kader voor stichtingen 2024. U heeft ook aan de Tweede Kamer toegezegd dat over de aanpassing van de statuten overleg met de Algemene Rekenkamer zal plaatsvinden (Kamerstukken II 2023/24, 26 448, nr. 727).

We hebben de voorgenomen statutenwijziging beschouwd vanuit het perspectief van controle op publieke middelen en de inrichting van verantwoording en toezicht.

In deze brief geven wij u twee aandachtspunten mee bij de voorgenomen statutenwijziging:

1. Helderheid over de positie van het IB en de ministeriële verantwoordelijkheid;
2. Consequenties van de keuze om de privaatrechtelijke vorm voort te zetten.

Vervolgens gaan we kort in op de taak en bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer bij de stichting.

ons kenmerk 25004397 R
bijlage(n)

Inhoudelijke aandachtspunten

1. Helderheid over de positie van het IB en de ministeriële verantwoordelijkheid

Op grond van de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (Wet SUWI) levert en verwerkt het IB persoonsgegevens van en aan gemeenten, UWV, SVB en andere organisaties met een publieke taak op het terrein van werk en inkomen.

Het IB voert niet alleen wettelijke taken uit. Een substantieel deel van de werkzaamheden van het IB bestaat uit het ondersteunen van gemeenten bij de uitvoering van hun medebewindstaken op grond van de Wmo en de Jeugdwet. Voor deze werkzaamheden is de VNG gedelegeerd opdrachtgever namens de gemeenten. Ook voert het IB werkzaamheden uit in opdracht van de ministers van OCW en JenV, en voor waterschappen.

Toezicht minister SZW op het IB

Voor de uitvoering van de wettelijke SUWI-taken ontvangt het IB een rijksbijdrage uit de begroting SZW. Het IB is voor de uitvoering van deze taken een rechtspersoon met een wettelijk taak (rwt) als bedoeld in de CW 2016. Dit brengt met zich mee dat de minister van SZW de verantwoordelijkheid heeft om toezicht te houden op de doelmatige en doeltreffende uitvoering van deze taken en het beheer van publieke financiële (rijks)middelen door de stichting en zich hierover te verantwoorden aan het parlement. Dit is een belangrijk onderdeel van de democratische controle.

In 2021 onderzochten wij hoe de minister van SZW in de praktijk invulling geeft aan dit uitvoeringstoezicht. Onze conclusie was dat de minister voldoende controleerde of het IB zijn werk doet en zorgvuldig met de gegevens omgaat. Maar ook concludeerden we dat de minister niet genoeg informatie had over hoe gemeenten die gegevens gebruiken en wat dat betekent voor mensen met een uitkering (Algemene Rekenkamer (2022), Rapport bij het jaarverslag Ministerie van SZW 2021).

Wij raden u aan een toezichtarrangement op te stellen, waarin onder meer wordt vastgelegd hoe het toezicht van de minister van SZW op de rwt IB is georganiseerd en welke rol andere partijen hierin hebben. Een toezichtarrangement behoort ook in te gaan op welke risico's in de uitvoering van de wettelijke taken en de bedrijfsvoering in het bijzonder aandacht krijgen in het toezicht en de verantwoording. Voorts dient te worden vastgelegd wat de wettelijke verplichtingen en aanvullende afspraken zijn over het aanleveren van verantwoordingsinformatie, en welke interventiemogelijkheden de

minister heeft en hoe hij die wil inzetten. Vastlegging hiervan geeft duidelijkheid en houvast, zowel voor uw eigen medewerkers die het toezicht uitvoeren als voor de stichting.

Het toezicht van de minister van SZW strekt zich niet uit tot de werkzaamheden die het IB in opdracht van gemeenten/VNG, andere ministers en de waterschappen uitvoert. Hierover moet het IB zich verantwoorden aan de respectievelijke opdrachtgevers. Wel moet u zich ervan vergewissen dat de uitvoering van nieuwe andere taken en opdrachten geen risico vormt voor de kwaliteit en continuïteit van de wettelijke taakuitvoering door het IB op grond van de Wet SUWI. Ook is het belangrijk dat het beheer van de publieke middelen voor de uitvoering van deze wettelijke taken gescheiden blijft van de gelden voor de andere taken en opdrachten. Zowel de huidige als de voorgestelde statuten bevatten de bepaling dat u schriftelijk toestemming moet geven als het IB nieuwe taken en opdrachten gaat uitvoeren buiten de wettelijke taakopdracht.

Gevolgen beoogde statutenwijziging voor het toezicht van de minister van SZW

In de brief met het verzoek om overleg staat dat met de statutenwijziging wordt beoogd om de aansturing van het IB te vereenvoudigen, de ministeriële verantwoordelijkheid beter te kunnen invullen en tegelijkertijd recht te doen aan de interbestuurlijke verankering van de stichting tussen het rijk en de decentrale overheden.

Met de voorgenomen statutenwijziging verandert het bestuursmodel van het IB naar een model met een raad van toezicht en een directeur-bestuurder. De wijziging van het bestuursmodel heeft geen gevolgen voor de formele positie van de minister van SZW ten aanzien van de organisatie, noch voor de verantwoordelijkheid die u als minister draagt om toezicht te houden op de uitvoering van de wettelijke taken en het beheer van de daarvoor beschikbaar gestelde publieke middelen door het IB. Wel kunnen de uitkomsten van het interne toezicht voor u daarbij een goede informatiebron zijn.

Daarnaast worden de statutaire bevoegdheden van de minister van SZW uitgebreid. Hierdoor krijgt u meer mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de stichting. Zo wordt u voortaan geconsulteerd over de strategie en heeft het jaarplan van de stichting straks uw voorafgaande goedkeuring. Ook kan de stichting bepaalde rechtshandelingen met financiële gevolgen, zoals het aangaan van leningen, niet meer zonder uw goedkeuring verrichten.

Interbestuurlijke positie van de stichting vraagt om heldere rolverdeling

Een deel van de nieuwe bevoegdheden die de minister van SZW krijgt, wordt in de statuten ook aan de VNG toegekend. Gezien het feit dat de werkzaamheden van het IB grotendeels ten dienste staan van gemeenten, begrijpen wij de wens om de betrokkenheid van gemeenten bij de stichting te vergroten. Het is wel belangrijk dat partijen zich goed bewust zijn van hun eigen rol en verantwoordelijkheid ten opzichte van de verschillende (wettelijke en niet-wettelijke) werkzaamheden van het IB.

Daarnaast is ons inziens van belang dat ook voor het parlement duidelijk is waar uw verantwoordelijkheid ten aanzien van het IB ligt – en ook waar die ophoudt. De behoefte van de Tweede Kamer aan meer democratische controle op het IB is, zo begrijpen wij uit de parlementaire stukken, een belangrijke aanleiding om uw sturingsmogelijkheden ten aanzien van het IB aan te scherpen. Wij lezen in de toegezonden stukken niet expliciet terug welke visie de minister heeft op zijn verhouding tot de stichting. Is de bedoeling om het IB als gezamenlijk uitvoeringsorgaan te positioneren, met rechtstreekse aansturing en controle van zowel rijk als gemeenten? Of is vooral meer directe aansturing en controle op rijksniveau beoogd? Of blijft het een 'organisatie op afstand' die eigenstandig taken uitvoert binnen wettelijke kaders? Als onduidelijk is waar de minister (nog) over gaat, is ook onduidelijk waarop de controle van het parlement is gericht en hoe het parlement invloed kan uitoefenen.

Daarbij komt dat het taakveld van het IB in de afgelopen jaren sterk is verbreed. Het lijkt ons niet uitgesloten dat deze ontwikkeling zich voortzet; in de nieuwe concept statuten zijn de doelstelling en activiteiten van de stichting ruim geformuleerd. Naarmate de stichting in opdracht en/of ten behoeve van meer verschillende organisaties werkzaamheden gaat verrichten, kan op enig moment (opnieuw) de vraag opkomen welke verantwoordelijkheid de minister van SZW nog wil en kan dragen voor de organisatie als geheel. Wij bevelen u aan om bij aanbidding van uw voornemen aan het parlement expliciet aan te geven hoe u de positionering van de stichting op dit moment ziet, en hierover ook bij toekomstige ontwikkelingen met de Tweede Kamer in gesprek te blijven. In dit kader is het ook belangrijk om periodiek te evalueren wat de doelmatigheid en doeltreffendheid van de gekozen constructie is.

2. Consequenties van de keuze om privaatrechtelijke vorm voort te zetten

Het IB is in 2001 opgericht als een privaatrechtelijke stichting. De keuze voor deze vorm is destijds ingegeven door de wens voor een interbestuurlijke positionering van het IB, tussen Rijk en gemeenten.

Met de voorgenomen statutenwijziging maakt u de keuze om de stichtingsvorm voort te zetten. Het Ministerie van Financiën wijst in zijn advies over uw voornemen op de spanning tussen enerzijds de keuze voor een privaatrechtelijke rechtsvorm en anderzijds de behoefte aan meer overheidssturing en democratische controle op het IB. De democratische controle op het IB wijzigt met dit voornemen niet.

De keuze voor een privaatrechtelijke vorm – waarbij de organisatie niet als zelfstandig bestuursorgaan is aan te merken – heeft ook consequenties voor de wet- en regelgeving die van toepassing is. Zo valt het IB niet onder de Wet open overheid (Woo). Om dat laatste had de Tweede Kamer wel gevraagd in 2021 (motie Van Kent).

Ook diverse andere waarborgen en verplichtingen die voor overheidsorganisaties gelden, zijn niet automatisch geregeld. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om bepalingen uit de Algemene wet bestuursrecht en om regels voor financieel beheer, archivering en informatiebeveiliging.

Gegeven het publieke karakter van de werkzaamheden van het IB, bevelen wij aan om in ieder geval mogelijkheden te verkennen om de voornoemde relevante wettelijke kaders ook van toepassing te laten zijn voor deze organisatie en over de uitkomst van deze verkenning in gesprek te gaan met de Tweede Kamer.

In de brief met het verzoek om overleg geeft uw ambtsvoorganger aan dat externe onderzoekers hebben gekeken naar alternatieven voor de huidige stichtingsvorm, en dat deze onderzoekers hebben aanbevolen om de governance binnen de bestaande vorm aan te passen. De keuze om deze aanbeveling op te volgen, wordt in de brief niet toegelicht. Het is niet duidelijk of en hoe binnen uw ministerie nog een nadere, eigen afweging is gemaakt op dit punt.

Op welke manier publieke taken vorm krijgen, is een politieke keuze waar de Algemene Rekenkamer niet in treedt. Wij constateren dat bij interbestuurlijke samenwerking in veel gevallen uiteindelijk wordt gekozen voor de (privaatrechtelijke) stichtingsvorm. Dit lijkt niet voort te komen uit de wens om publieke taken op afstand van de overheid te positioneren, maar uit een (vermeend) gebrek aan mogelijkheden om betrokkenheid van meerdere bestuurslagen goed vorm te geven in een publiekrechtelijke rechtspersoon. Dit is een breder vraagstuk, dat wij ook graag onder de aandacht brengen van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Wij sturen hem daarom een afschrift van deze brief.

Controletaak en bevoegdheden Algemene Rekenkamer

De voorgenomen statutenwijziging brengt geen wijziging in de bestaande onderzoekstaak en -bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer bij het IB.

Ook na de voorgenomen statutenwijziging kwalificeert het IB voor de uitvoering van de SUWI-taken als een rechtspersoon met een wettelijke taak. Op basis van het rwt-schap is de Algemene Rekenkamer bevoegd tot onderzoek ter plaatse op basis van artikel 7.24, onder b en artikel 7.34 van de Comptabiliteitswet 2016. Dit onderzoek kan op grond van artikel 7.25 van de Comptabiliteitswet 2016 zowel gericht zijn op oordeelsvorming over het beleid en het toezicht van de minister, als op de uitvoering van de wettelijke taken en het beheer van publieke middelen door het IB.

Daarnaast is de Algemene Rekenkamer bevoegd om onderzoek te doen bij het IB als ministers delen van hun administratie en bijbehorende werkzaamheden uitbesteden (artikel 7.19 CW 2016).

Ten aanzien van werkzaamheden die de stichting in opdracht van en bekostigd door gemeenten verricht, heeft de Algemene Rekenkamer geen taak en bevoegdheden. De controle hierop moet op decentraal niveau plaatsvinden.

Vervolgproces

We verzoeken u een afschrift van deze brief te voegen bij de stukken zoals die naar de Staten-Generaal worden verzonden. Wanneer u de voorhangprocedure inzet, zullen wij deze brief tevens op onze website www.rekenkamer.nl publiceren.

Algemene Rekenkamer

president

secretaris